

feri", men det hjälper föga den förhistoriske-  
arkeolog som inte är nöjd med dessa ord.

Diskussionerna stannade emellertid inte bara vid användbarheten av olika begrepp för adekvata analyser. Det visade sig gång på gång i diskussionerna att begrepp som "centrum" och "periferi" är värdeladdade. Om det är periferin eller centrum (*Svenska akademiens ordlista* föreslår några olika böjningar och kongressdeltagarna presenterade ytterligare några därutöver; speciellt pluralböjningarna var fantasifulla) som skall värderas högst beror på var i världen man bor, på ens politiska ideologi och på ens val av livsstil, men det var nog symptomatiskt på något sätt att det var föredragshållarna från de nordliga delarna av Skandinavien, som fick luften att vibrera mest. Kongressdeltagarna fick demonstrerat att begrepp som "centrum-periferi", vilka används både in nutida politisk debatt och som analytiska verktyg i arkeologin, måste användas med omtanke. Både egna önskade åsikter och andras oönskade åsikter kan förstärkas genom en strategisk, i det senare fallet vanligen omedveten, användning av värdeladdade begrepp inom arkeologin. Det var fascineran-

de att se hur samma begrepp "centrum-periferi" i olika föreläsningar avsågs att vara neutralt analyserande respektive gjordes avsiktligt värderande.

Det nordiska arkeologmötet i Trondheim löste inga problem, och väl var det. Arkeologi fungerar bäst som en ständig diskussion, som ett vridande och vändande på de svåra frågorna om hur arkeologins människor skall förstås.

Alldeles i synnerhet lämnade kongressen en fråga efter sig: Är det rätt att samla så många och särskilt så många olika arkeologer som möjligt till en stor veckolång föreläsningskongress kring ett tema, som lämpar sig bäst för ett litet arbetsmöte? Denna och andra frågor kommer i fortsättningen att handhas av ett nordiskt, arkeologiskt kongress-sekretariat, som åtminstone fram till nästa nordiska arkeologkongress har sitt säte på Vitenskapsmuseet i Trondheim. Det ryktades i Trondheim, att nästa kongress blir i Köbenhavn 1993.

*Stig Welinder*

Institutionen för arkeologi  
Gustavianum, 752 20 Uppsala

### *Den elfte vikingakongressen*

Den senaste av de illustra vikingakongresserna hölls i augusti i år (1989) i Caithness (landskapet i nordligaste Skottland) och på Orkney, i städerna Thurso och Kirkwall. Huvudtemat var Orkneyöarnas nordiska historia. Ett åttiotal deltagare hade samlats från Storbritannien (varav tio stipendiater), Irland, Färöarna, Island, Grönland, Norge, Danmark och Sverige, jämte ett tiotal "associerade" från lokalt håll. Vi var tolv från Sverige (arkeologer, numismatiker, runologer och andra språkvetare).

Bakom den mycket välorganiserade och perfekt genomförda kongressen stod en trio bestående av arkeologerna Christopher Morris och Colleen Batey, vilka grävt under en rad år på Orkneyöarna respektive i Caithness, och en infödd Caithnessbo, Donald Omand. Ett

50-tal anföranden hölls, de kortaste på 10 minuter för ämnen utanför huvudtemat. En nyhet för året var att vissa av föredragen var offentliga.

Starkast intryck på mig gjorde den engelske entomologen m. m. Paul Bucklands skildring av hans undersökningar på mikronivå på olika Atlantöar. Förekomsten av olika slags löss och andra småkryp kan berätta om de mest skiftande ting: t. ex. var någon plockat löss från någon, var hö har lagrats, vilket talar för året-runtbosättning, varifrån den nordiska invandringen nått Grönland osv.

Föredragen varvades med en rad faktaspäckade exkursioner. En mångfald märkliga platser besöktes, liksom sommarslottet Mey i Caithness, där kongressens höga beskyddarinna, the Queen Mother, tog emot. I synnerhet

Orkneyöarna är otroligt rika på fornlämningar. Vår huvudguide där var chefsinventeraren Raymond Lamb, stationerad i Kirkwall.

Många av platserna ligger längs stränderna, där erosionen från havet skapar stora problem. Orkney-rekordet innehas av gårdshögen vid Langskaill på Sanday, av vilken ca femton meter på bredden spolats ut i havet under de senaste tio åren. På den kända tidvattenön Brough of Birsay, Mainland, är nu bara innersta gaveln kvar av en stor vikingahall.

Arrangörerna hade inte haft någon lätt uppgift. Det var fler deltagare än någonsin. Ambitionen att alla skulle hålla föredrag – mycket p. g. a. redovisningsplikt gentemot de fonder vi sökt pengar från – ledde till ett alltför späckt program, där mycket litet tid kunde avsättas för diskussioner. En viss intresseklyfta fanns vidare mellan å ena sidan språkvetarna, å den andra arkeologerna. Att av tidsskäl tvingas ha delvis parallella sessioner förbättrade inte möjligheterna till en dialog. Därtill kom att flera av de arkeologiska föredrag som avsågs höras av samtliga endast lade

fram resultaten av 'det första steget' i form av en rad nya undersökningar, oftast nödgrävningar. De har visserligen lett till åtskilliga omvärderingar vad gäller detaljer och gett en mängd nya data om de ekonomiska förhållandena. Men det är svårt för oss 'utomstående' att förstå vilken betydelse de nya rönen har för helhetsbilden av Orkneyöarnas och Caithness' nordiska historia. Det var också den traditionella synen som presenterades. Man försöker knyta allt till namngivna platser i Orkneyinga-sagan.

Nästa möte, om fyra år, skall äga rum i Sverige (Sigtuna?). Frågan är om det är meningsfullt att lägga upp det på det traditionella sättet. En möjlighet vore att istället ha en form av metodkonferens. Temat borde inte heller vara så lokalt begränsat. Man skulle också önska sig litet mer provokativa inslag – som det nu var fanns ingen egentlig beredskap för att diskutera.

Inger Zachrisson  
Statens historiska museum

### *Orientaliskt i Berlin*

"Europa und der Orient" var titeln på den stora kulturhistoriska utställning, som under sommaren 1989 visades i Väst-Berlin, i Martin-Gropius-Bau, som nu är namnet på den nyrenässansbyggnad, som före kriget hyste Berlins konsthantverksmuseum. Nu är den sedan några år lokal för stora, prestigefyllda utställningar, satsningar som verkar vara oerhört kostsamma. Om denna utställning inte kan ha blivit lika dyr när det gällde själva utställningsbygget som den stora utställningen till Berlins 750-årsjubileum 1987, måste den i stället ha dragit så mycket mera i form av kurir- och försäkringskostnader. Med tanke på detta är man förvånad över den, åtminstone i Sverige, obefintliga marknadsföringen.

Utställningens syfte var att belysa kontakterna mellan Europa och Orienten. Här anlade man två huvudaspekter: dels de tidiga arke-

ologernas återupptäckande av Egypten, Mesopotamien och Persien, dels de många kontakterna mellan den muslimska Orienten och Europa från vikingatid till 1900-talet.

Man kan inte säga annat än att ämnet behandlades med all önskvärd grundlighet, illustrerat av 900 föremål och dokument; var och en inser lätt att det var omöjligt för en besökare att tillgodogöra sig allt. Räkna man att en besökare skulle begrunda varje föremål *en minut*, skulle det ta 15 timmar att se allt. Som utställning var det en rättfram konstutställning, med föremål i montrar, och stoffet klart och redigt grupperat i 15 "kapitel", som var av mycket varierande omfång. För att ge en uppfattning om innehållet skall jag nedan kortfattat redogöra för kapitelrubrikerna, och gå in närmare endast på det som ligger inom *Fornvännens* intresseområde.